

Nr 137.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1921 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till driftkostnader för en statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister samt om anordnande av en dylik anstalt å Venholms kungsgård jämte i ämnet väckta motioner. (3:e avd.)

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov (nr 1) har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 28 och 29, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, på extra stat för år 1922 beräkna, enligt punkten 28 dels till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid en statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister ett förslagsanslag, högst, 23,000 kronor, dels ock till bidrag för driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt ett förslagsanslag av 50,000 kronor, samt enligt punkten 29 för anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholister å Venholms kungsgård ett reservationsanslag av 350,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Vidare har Kungl. Maj:t i den sagda dag avlåtna propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1921 (nr 2) under samma huvudtitel, punkterna 8 och 9, föreslagit riksdagen att på nämnda tilläggsstat beräkna, enligt punkten 8, för förstberörda två ändamål ett förslagsanslag, högst, 9,500 kronor respektive ett förslagsanslag av 35,300 kronor, samt, enligt punkten 9, för sistnämnda ändamål ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 279, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1:o) besluta, att den statens vårdanstalt för alkoholister, som för närvarande är förlagd till Salbohed i Västmanlands län, skall från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, vara provisoriskt förlagd till Venn-garn i Stockholms län och att från samma tid eleverna vid den för närvarande å Venn-garn inrymda tvångsuppfostringsanstalten för minder-åriga förbrytare skola provisoriskt överflyttas till uppfostringsanstalten å Bona;

2:o) bevilja

dels till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid statens vårdanstalt å Venn-garn för alkoholister å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 38,395 kronor

samt till samma ändamål på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 19,200 kronor;

dels ock till bidrag för driftkostnaderna i övrigt för ifrågavarande anstalt å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag av 21,500 kronor

samt till samma ändamål på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 12,300 kronor;

3:o) medgiva, att Ventholms kungsgård och Ventholms kungsäng i Hilleshögs socken av Stockholms län må, kungsgården den 14 mars 1922 och kungsängen den 14 mars 1923, upplåtas till anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister;

4:o) anvisa, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel,

dels på tilläggsstat för år 1921 för påbörjande av arbetena med uppförande av Ventholmsanstalten i huvudsaklig överensstämmelse med det av socialstyrelsen framlagda förslaget, varför kostnaderna beräknats till 551,300 kronor, samt för anskaffande av inre inventarier för anstalten ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

dels ock på extra stat för år 1922 ej mindre för fortsättande och slutförande av arbetena med uppförande av ifrågavarande anstalt ett reservationsanslag av 351,300 kronor än även för bestridande av kostnaderna till ersättning åt kungsgårdens nuvarande arrendator för arrende-rättens avstående och inlösen av honom tillhöriga överloppshus m. m. ävensom för anskaffande av yttre inventarier till anstalten ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft trenne till utskottet remitterade motioner, av vilka två väckts inom första kammaren av herr *A. Petré*n, nr 200 och 208, och en inom andra kammaren av friherre *J. W. Stjernstedt*, nr 288.

Den förstnämnde motionären har föreslagit i motionen nr 200,
dels att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till ny alkoholistanstalt å Venholms kungsgård, att de två större byggnaderna utföras i sten i stället för i trä,

och dels att riksdagen ville för möjliggörande av denna ändring å tilläggsstat för år 1921 bevilja 52,416 kronor utöver vad Kungl. Maj:t för ändamålet begärt,

samt i den senare, nr 208,

dels att till den personal å de nuvarande anstalterna å Venngarn och Salbohed, som icke kan få anställning å den föreslagna alkoholistanstalten å Venngarn, må få utgå en mot de kontanta löneförmånerna svarande ersättning, tills ny tjänst eller annat arbete kunnat erhållas, dock högst 3 månader, vilka ersättningsbelopp böra utgå från de i 1921 års riksstat uppförda anslagen till Salbohedsanstalten,

dels att i avlöningsstaten för en statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister i stället för en »assistent och räkenskapsförare» uppföras tvenne befattningshavare, nämligen en assistent och en räkenskapsförare, samt att för den skull till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid ifrågavarande anstalt må utgå *utöver vad Kungl. Maj:t begärt*: å tilläggsstaten för 1921 högst 1,275 kronor och å riksstaten för 1922 c:a 2,550 kronor,

dels ock att — under förutsättning att motionerna om att utgifterna för statens alkoholistanstalt bestridas utav avkastningen av statens fond av rusdrycksmedel bifallas — avgiften till denna anstalt bestämes till 2 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 3 kronor per dag och att för den skull — under ovannämnda förutsättning — det av Kungl. Maj:t begärda förslagsanslaget till bidrag för driftkostnaderna vid en statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister må å tilläggsstaten för år 1921 ökas med 18,250 kronor och å riksstaten för år 1922 ökas med 36,500 kronor.

I den av friherre Stjernstedt väckta motionen har hemställts, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 279 måtte besluta, att statens vårdanstalt för alkoholister å Venholms kungsgård skall utföras i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen för statens vårdanstalt för alkoholister å Salbohed därom framlagda förslag.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Vad först vidkommer Kungl. Maj:ts förslag om temporär förflyttning till Venngarn av den å Salbohed förlagda vårdanstalten för alkoholister, av vilket förslag följer, att den verksamhet bland minderåriga,

manliga förbrytare, som å förstnämnda plats nu utövas, skulle i sin tur överflyttas till Bona, har utskottet funnit sig böra biträda detsamma. Det omedelbara och starkt framträdande behovet av ökat antal platser för alkoholistvården jämte Salbohedsanstaltens uppenbara olämplighet för sådan vård å ena sidan och det efter kristiden starkt reducerade antalet minderåriga förbrytare å andra sidan synas göra en dylik förflyttning fullt motiverad.

Emot den för Venngarnsanstalten föreslagna avlöningsstaten och de av departementschefen i detta sammanhang anförda synpunkterna har utskottet ej heller funnit anledning till annan erinran än som framgår av vad utskottet nedan yttrar rörande dagavgifterna. Utskottet biträder alltså förslaget, att de beräknade kostnaderna efter anstaltens förflyttning för innevarande år helt skiljas från utgifterna för Salbohedsförläggningen och med hela sitt belopp uppföras å 1921 års tilläggsstat.

Av denna anslutning till Kungl. Maj:ts förslag följer, att utskottet icke kunnat tillstyrka det i motionen nr 208 framställda yrkandet, att assistent- och räkenskapsförarebefattningen nu uppdelas på två tjänster. Skulle, på sätt motionären gör gällande, ett oavvisligt behov av förstärkt arbetskraft i detta fall inställa sig, torde utväg ej saknas att eventuellt genom Kungl. Maj:ts försorg få detta behov tillfälligtvis fyllt.

I nyssberörda motion har vidare yrkats, att en mot de kontanta löneförmånerna svarande ersättning måtte få utgå till den personal å de nuvarande anstalterna å Venngarn och Salbohed, som icke kan få anställning å den föreslagna alkoholistanstalten å Venngarn, tills ny tjänst eller annat arbete kunnat erhållas, dock högst under tre månader.

Departementschefen yttrar om denna fråga, att krav på dylik ersättning må kunna med fog framställas endast för det fall, att befattningshavare anställts med viss uppsägningstid, som icke hunnit utlöpa vid tidpunkten för anstaltens flyttning, att sådan framställning givetvis bör underkastas noggrann prövning av Kungl. Maj:t samt att eventuella ersättningsbelopp torde böra utgå från Salbohedsanstaltens anslag för år 1921. Härvid synes dock i propositionen tagas hänsyn endast till eventuellt ledigblivna befattningar vid Salbohed, under det att däremot uttalande saknas, huru med motsvarande befattningar vid Venngarn skall förfaras.

I likhet med motionären anser utskottet, att dessa senare synas icke mindre kunna åberopa vissa billighetsskäl för åtgärd av den art, motionären påkallat, enär ju den å Venngarn organiserade anstalten för de minderåriga förbrytarna tidigare — i motsats till Salbohedsanstalten — betecknats såsom en anstalt av permanent karaktär. Utskottet förutsätter

därför, att frågan om en något förlängd rätt att åtnjuta löneförmåner för av anstaltsflyttningen ledigblivna befattningshavare såväl vid Venngarn som vid Salbohed behandlas utan alltför snäv bundenhet av kontraktshänsyn, därvid den av motionären förordade maximitiden för löneförmånernas bibehållande icke synes överstiga skäligen anspråk. Anslaget för Salbohedsanstalten synes ock böra lämna tillräcklig tillgång på för dessa uppgörelser vid båda anstalterna eventuellt erforderliga medel.

I fråga om dagavgifterna för anstaltsvården har Kungl. Maj:t föreslagit, att dessa skola höjas från nu utgående 1 krona till 3 kronor. I motionen nr 208 föreslås, att — under förutsättning att väckta motioner om att utgifterna för statens alkoholistanstalt bestridas utav avkastningen av statens fond av rusdrycksmedel — dagavgiften bestämmes till 2 kronor. Utskottet har icke kunnat undgå att finna den av motionären föreslagna jämkningen starkt motiverad. Utan att nu i detta sammanhang närmare ingå på frågan, av vilka medel statens utgifter för anstaltsvården av alkoholister skall bestridas, i vilket avseende utskottet dock anser den i motionen angivna förutsättningen äga skäl för sig — en fråga till vilken utskottet senare återkommer — vill utskottet förorda, att dagavgiften må, från den 1 juli 1921 bestämmas till 2 kronor. Därav följer, att de av Kungl. Maj:t å 1921 års tilläggsstat och 1922 års stat äskade anslagen till bidrag för driftkostnaderna å Venngarn måste höjas med resp. 18,250 och 36,500 kronor.

I senare delen av propositionen har Kungl. Maj:t upptagit det redan föregående år framförda förslaget om uppförandet å Ventholms kungsgård av en ny alkoholistanstalt.

Vid prövning av denna fråga har utskottet inledningsvis med tillfredsställelse inhämtat, att den av förra årets riksdag anvisade utvägen att vid Svartsjö anordna en alkoholistvårdens bottenanstalt visat sig lämplig och ägnad att — fränsett det därmed för relativt låga kostnader erhållna antalet tillgängliga vårdplatser — på denna vårds fortsatta bedrivande utöva ett gynnsamt inflytande. I här ovan redan omhandlade del av propositionen har likaledes en av riksdagen förra året ifrågasatt provisorisk åtgärd att för alkoholistvården under en tid framåt utnyttja anstalten å Venngarn närmats sitt förverkligande. Med avseende på den nu framlagda byggnadsplanen vid Ventholms kungsgård har utskottet jämväl uppmärksammat, att den vid jämförelse med fjol-årets representerar ett förenklat och därför väsentligt förbilligat men likväl enligt utskottets förmenande fullt acceptabelt byggnadsprogram.

Genom nyss berörda förfoganden torde emellertid det mest trängande behovet av vårdplatser för något år framåt bliva fyllt. Enligt vad utskottet inhämtat, skulle i början av innevarande maj månad platsbristen å andra allmänna anstalter än Svartsjö uppgå till sex, under det att de samtidigt förefintliga enskilda anstalterna icke voro tillfullo belagda. Vid bifall till vad utskottet ovan tillstyrkt beträffande provisorisk förläggning till Venngarn av statens alkoholistanstalt å Salbohed erhållas cirka femtio nya platser å allmän anstalt. Därest den vanliga erfarenheten att en allmän depressionstid minskar alkoholkonsumtionen även nu hos oss upprepas, torde man också kunna räkna med, att den eljest på senare tiden starkt framträdande stegringen av de interneringsmässiga alkoholisternas antal icke kommer att fortsätta. Under sådana förhållanden och då, såsom framgår av propositionen och i ämnet väckta motioner, inom vederbörande styrelser och utredningsorgan enighet ännu ej kunnat vinnas angående lämpligaste byggnads sättet av anstalten i fråga samt det icke synes uteslutet, att en fortsatt överarbetning av byggnadsplanen skulle medföra ett ännu gynnsammare resultat, har utskottet funnit skäl tala för ännu någon tids uppskov med det definitiva avgörandet av byggnadsfrågan. Och detta så mycket hellre som ett för staten mera gynnsamt avtal med den nuvarande arrendatorn av Ventholms kungsgård än det nu preliminärt uppgjorda enligt utskottets uppfattning borde kunna erhållas. Utskottet finner sig alltså böra avstyrka, att propositionen i vad den avser beslut vid årets riksdag om nybyggnad av en alkoholistanstalt å sagda kungsgård bifalles. Skulle antingen behovet av Venngarnsanstaltens användning för sitt nuvarande ändamål snabbt göra sig gällande eller eljest med hänsyn till alkoholistvården ett påskyndande av byggnadsfrågans lösning visa sig erforderligt, torde redan vid början av nästa års riksdag beslut därom kunna komma till stånd.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herr Petréns ovanberörda motion nr 208

a) besluta, att den statens vårdanstalt för alkoholister, som för närvarande är förlagd till Salbohed i Västmanlands län, skall från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, vara provisoriskt förlagd till Venngarn i Stockholms län och att från samma tid eleverna vid den för närvarande å Venngarn inrymda tvångsuppfostringsanstalten för minderåriga förbrytare

skola provisoriskt överflyttas till uppfostringsanstalten å Bona;

b) bevilja

1) till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 38,395 kronor

samt till samma ändamål på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 19,200 kronor;

2) till bidrag för driftkostnaderna i övrigt för ifrågavarande anstalt å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag av 58,000 kronor

samt till samma ändamål på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 30,550 kronor;

II) avslå Kungl. Maj:ts framställning om anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister å Ventholms kungsgård jämte de i anledning av denna framställning av herrar Petrén och Stjernstedt väckta motionerna, nr 200 i första kammaren och nr 288 i andra kammaren.

Stockholm den 24 maj 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *Ollas A. Ericsson*,
N. A. Nilsson, *H. F. Lamm*, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. M. Bäckström*, *J. L. Widell*,
O. U. B. Olsson, *C. G. Ekman*, *O. Bergqvist* och *E. A. Hallin* samt
från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Rästock, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén*,
C. R. Jansson i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd,
L. J. Carlsson-Frosterud, *S. E. J. Lübeck*, *W. Bäckström*, *J. Erlansson*, *K. A. Westman*
och *J. D. Norman*.
